

Tema pratećeg programa petog izdanja festivala Mister Vorky je *Film i revolucija*. Kao povod za ovaj izbor poslužiće dva, u Srbiji manje poznata filma na kojima je radio Slavko Vorkapić i koja će ovog autora predstaviti kao levičarski orijentisanog američkog sineastu. Dokumentarac *Moscow Strikes Back*, koji je montirao za vreme Drugog svetskog rata, o kontraofanzivi Crvene armije na ruskom frontu, i *Millions of us*, koji je režirao za vreme velike ekonomske krize u Americi, o radničkom protestu u Kaliforniji tridesetih godina. To su filmovi koji temu proleTERSke revolucije, kao i borbu crvene armije, prikazuju iz holivudskog ugla, razbijajući mnoge nama poznate stereotipe o protestnim angažmanima dvadesetog veka i njihovom mestu u istoriji svetskog filma.

Kada projektujemo svoje vizije budućnosti, mi ne sanjamo da će i one postati stvar arheologije. Baš zato, u toku vremena, sećanja na ideje prošlosti prerastaju u službeni popis političkih ideja generacije. Zato se ovde bavimo periodima u kojem je politička nauka bila toliko avangardna da je i tadašnje moderne kulturne tokove (poput sovjetskog filma), tretirala kao svoj manifest. To je i Lenjin svojevremeno anticipirao, vidovito proglasivši film najznačajnijom umetnošću revolucije.

Kao što tvrdi Valter Benjamin, umetnička tumačenja istorije postaju sve zanimljivija, ne samo zbog hronologije onoga što se desilo, već naprotiv, zbog sleda onog što se nije dogodilo a postojalo je u našoj mašti, pretpostavkama, anticipacijama i projekcijama.

U prenesenom smislu, ovaj program ne govori o “komunističkoj okupaciji” već o umetničkoj komunikaciji. Zamislite šta bi se desilo da su Sovjeti puštali svoje filmove svaki dan u američkim bioskopima? Lakše je baviti se vojnim invazijama iz prostog razloga što većina sveta bolje razume rat nego umetnost. Zato i postoje ratni, propagandni i protestni filmovi, oni se ne bave vojnim, već dramskim sukobima, prevodeći to na jezik publike koja bolje razume fizičke okršaje od scenske igre.

U Jugoslaviji, revolucionarni film zapravo nikad nije postojao, takav film je služio da sakrije prave interese, a ne da ih reklamira. A pravi interes bio je očuvanje građanskog centra, a ne socijalistička budućnost. Sa druge strane disidenstvo takođe nije bilo pravo jer se bavilo nameštenom pobunom protiv izmišljenog

sistema, da bi, kada se ovde dva fronta sukobe, centar ostao bezbedan, zadržavajući istu poziciju i privilegije.

Naša država nikad nije imala samo politički, već propagandom potiskivani problem kulturnog identiteta, dok je kod dve supersile čije kulture su nam služile kao uzor, bilo drugačije. I Rusija i Amerika su prema Jugoslaviji vodile promenjivu politiku, ali su u poređenju sa njom imale stabilnu i visoku kulturu. Jugoslavija je primer zemlje koja se iscrpljivala u težnji da stabilizuje svoj politički život pa je pitanje kulture i propagande ostalo nedefinisano. Onda smo počeli da uvozimo kulturu i konzumiramo je kao da je naša, a ona zapravo nije odgovarala našim političkim potrebama ni stepenu društvene razvijenosti. I tako se skliznulo u vojni sukob, zato što su sve preuzete informacije stizale iz napetih centara Hladnoga rata, u funkciji podizanja morala pred opasnostima teškog vremena. Taj ekstremni sadržaj, potpisan od vrhunskih autora sa istoka i zapada, podražavan je od strane našeg dvorskog establišmenta, da bi na koncu narod zakoračio u ekstremizam i tako izjednačio sliku stvarnosti sa onom iz bioskopa.

Baveći se revolucionarima kao herojima buduće prošlosti i prošle budućnosti, bavimo se onim pojedincima koji su želeli da se svetlom kinoskopa javno uzdignu iznad senke stvarnosti i da putem memorije novih filmskih pobeda nadvladaju većinsko telo društvenog nasledstva. Danas, oni su primer onog što je revolucija trebala da bude. Borba za više stanje svesti, a ne ideološki trezor bivših i sadašnjih partijskih funkcionera. Ovaj program nudi restauraciju "izbledelih" sekvenci, mogućnost slojevitog čitanja stvarnosti kroz novu memoriju, kroz totalni opoziv drugačijeg sećanja. Hvala ti, Slavko!

Marko Kostić, selektor i umetnički direktor Festivala Mister Vorky

1. Moskva uzvraća udarac, Lenoid Varlamov, Ilija Kopalin (1942)
2. Milioni nas, Slavko Vorkapić (1936)
3. Ja, Kuba, Mihajl Kalatazov (1964)
4. Crvena zora, Džon Milijus (1984)
5. Uloga moje porodice u svjetskoj revoluciji, Bato Čengić (1971)
6. Zvezde i vojnici, Mikloš Jančo (1967)
7. Nema žaljenja za našom mladošću, Akira Kurosava (1946)